SEA/EIA 2010
Donovaly 25. - 26. máj 2010

Prehľad skúseností so vzdelávacími programami v oblasti environmentálneho posudzovania a manažmentu.

Ingrid Belčáková

Úvod

V súčasnosti sme svedkami rapídneho vývoja problematiky environmentálneho posudzovania a manažmentu nielen vo sfére odbornej praxe či veľkej explózie medzinárodnej a európskej odbornej literatúry, ale tiež v podobe príslušných novovznikajúcich študijných programov.

Požiadavky Európskej Únie hrajú v tomto kontexte významnú úlohu, napríklad prostredníctvom formulovania akýchsi štandardov environmentálneho manažmentu alebo smerníc v oblasti environmentálneho posudzovania ako aj prostredníctvom podpory výskumu a vzdelávania. V kombinácii s niektorými progresívnymi koncepciami sa Európska Únia (EÚ) stáva akýmsi „lídrom“ v oblasti environmentálneho posudzovania a manažmentu a je príkladom pre mnohé rozvinuté a rozvojové krajiny mimo hraníc EÚ či svetové banky. Európske vzdelávacie inštitúcie dosiahli medzinárodnú reputáciu za svoju prácu v danej problematike.

Otázky súvisiace so životným prostredím siahajú v poslednej dobe čoraz viac za hranice jednotlivých štátov a venuje sa im oveľa intenzívnejšia pozornosť na medzinárodnej, národnej a lokálnej úrovni. Ako dôsledok tohto javu rastie záujem o efektívne systémy environmentálneho posudzovania a manažmentu so súvisiacou požiadavkou kvalitného vzdelávania budúcich odborníkov.

Vo vzdelávacej sfére sa v krajinách EÚ uskutočnili viaceré zmeny a iniciatívy s cieľom štandardizácie a internacionalizácie jednotlivých stupňov študijných programov. Najvýznamnejší z nich bol tzv. Bolonský proces umožňujúci väčšiu mobilitu študentov, spoločnú vzdelávaciu štruktúru v Európe, dvojstupňový vzdelávací systém ako aj väčšiu atraktivitu európskeho vzdelávania pre študentov z celého sveta (Roberts, G., 2007).

V rámci projektu Erasmus Mundus s názvom *„Enhancing Attractiveness of Environmental Assessment and Management Higher Education* (Zvýšenie atraktivity vysokoškolského vzdelávania vo sfére environmentálneho posudzovania a manažmentu)“ bol uskutočnený prehľad magisterských resp. inžinierskych študijných programov EÚ zaoberajúcich sa environmentálnym posudzovaním a manažmentom, ktorého protagonistami bolo konzorcium zložené z troch partnerov – University of Liverpool, Fakulta architektúry STU a ANIDEA, Graz (www.penta-eu.net, www.twoeam – eu.net)

Jedným z hlavných cieľov projektu bolo uskutočniť vyššie spomínaný prehľad študijných programov jednotlivých univerzít v rámci krajín EÚ ako podpora pre potenciálnych postgraduálnych študentov za účelom správneho výberu relevantného environmentálneho programu.

Tieto programy sú totiž dnes často príliš široko štrukturované s multidisciplinárnym kontextom. Na začiatku rozvoja environmentálneho posudzovania v sedemdesiatych rokoch minulého storočia boli takéto študijné programy doménou hlavne prírodovedných disciplín. Postupne sa však rapídne rozvíjali a zahŕňali čoraz širší okruh otázok hlavne s rozvojom teórie udržateľného rozvoja, ktorý zahŕňa okrem environmentálnych aj sociálne a ekonomické aspekty. Okrem špecifík jednotlivých disciplín sa v rámci EÚ objavujú aj rozličné kultúrne odlišnosti.

2.Analýza a reflexia skúseností zo vzdelávacieho procesu inžinierskych resp. magisterských študijných programov v oblasti environmentálneho posudzovania a manažmentu v krajinách Európskej Únie.

Komparatívna analýza študijných plánov bola uskutočnená na základe viac ako sto vyplnených štrukturovaných dotazníkov rozdelených do troch hlavných kategórií (akademický kontext, implementácia študijného programu, rozsah študijného programu) a 17 sunkategórií s cieľom získať informácie týkajúce sa napr. kľúčových modulov, získaného titulu, spôsobu výučby, spôsobu hodnotenia, vstupných požiadaviek, možností uplatnenia a i. v daných študijných programoch (viď tab.č.1)

Navyše, sledovaná bola aj určitá štandardizácia učebných plánov v oblasti environmentálneho posudzovania a manažmentu, kde je mimoriadna pozornosť venovaná otázkam štandardizácii nielen v rámci EÚ ale aj inde vo svete.

Tab. 1. Kategórie a subkategórie štrukturovaného dotazníka

Číslo	**Krajina**	
	Kategória	**Subkategória**
1	*Akademický kontextt*	Názov univerzity
2		Web adresa
3		Nadobudnutý titul
4		Hlavné ťažisko (environmentálne posudzovanie alebo environmentálny manažment)
5		Fakulta/ Katedra/Ústav
6	*Implementácia programu*	Trvanie programu
7		Štruktúra programu
8		Vyučovací jazyk
9		Spôsob a techniky výučby
10		Spôsob hodnotenia
11		Zameranie (výučba/výskum)
12	*Požiadavky a rozsah programu*	Geografická špecifikácia
13		Vstupné požiadavky
14		Výška poplatku
15		Počet kreditov
16		Možnosti uplatnenia

17	*Poznámky*	

Zdroj: Fischer, T., Jha – Thakur, U., Aschmenann, R., Belcakova, I.: A Guidebook to Environmental Assessment and Management Related Higher Education in EU Member States

Projektoví partneri zosumarizovali vyše sto dotazníkov z 21 krajín EÚ, pričom niektoré univerzity ponúkajú viac ako jeden študijný program v danej oblasti. V Taliansku a Španielsku boli identifikované nielen akademické ale aj tzv. profesionálne študijné programy, ktoré sú obyčajne kratšie a intenzívnejšie. Ako vyplýva z obr.1, najviac sledovaných študijných programov je k dispozícii vo Veľkej Británii, Taliansku, Nemecku a Španielsku.

Obr.1: Prehľad magisterských študijných programov v oblasti environmentálneho hodnotenia a manažmentu

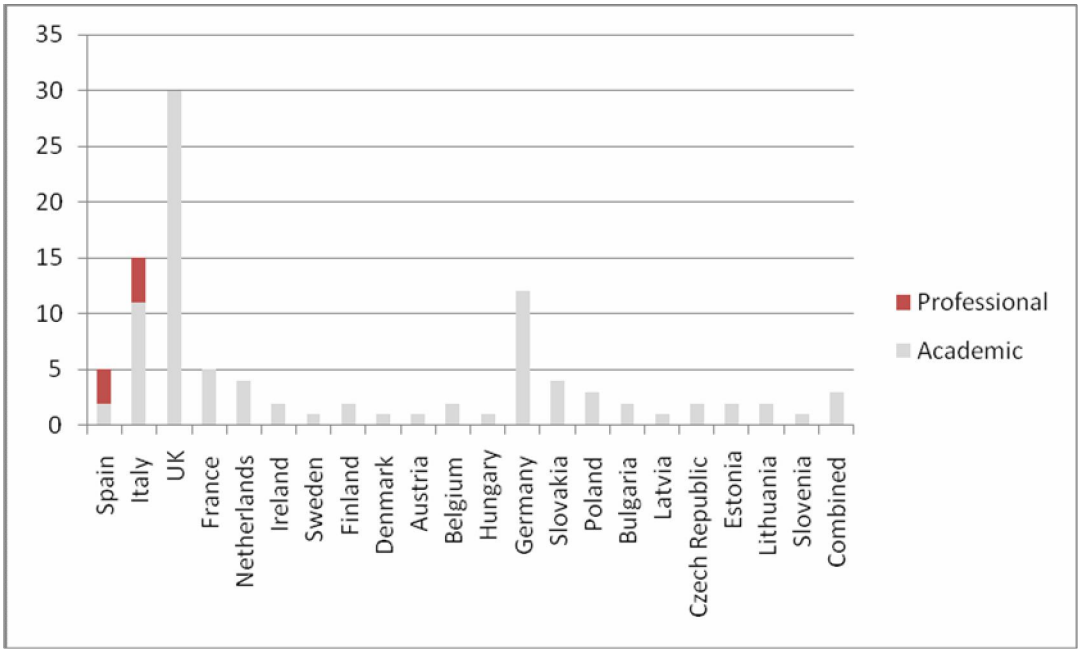

Zdroj: Fischer, T., Jha – Thakur, U., Aschmenann, R., Belcakova, I.: A Guidebook to Environmental Assessment and Management Related Higher Education in EU Member States

Jedným z ďalších zaujímavých bodov analýz bolo porovnanie používania tzv. kľúčových slov súvisiacich s environmentálnym posudzovaním a environmentálnym manažmentom v študijných programoch. Pri pozornom sledovaní ich jednotlivých názvov môžeme konštatovať ich značnú rôznorodosť. Najviac používaným slovom v názve bolo „životné prostredie“(environment), manažment, plánovanie, inžinierstvo a „ posudzovanie“ sa explicitne vyskytlo len osem krát (viď obr.2)

Obr.č.2: Kľúčové slová (viac ako 5x) v názvoch príslušných magisterských študijných programov

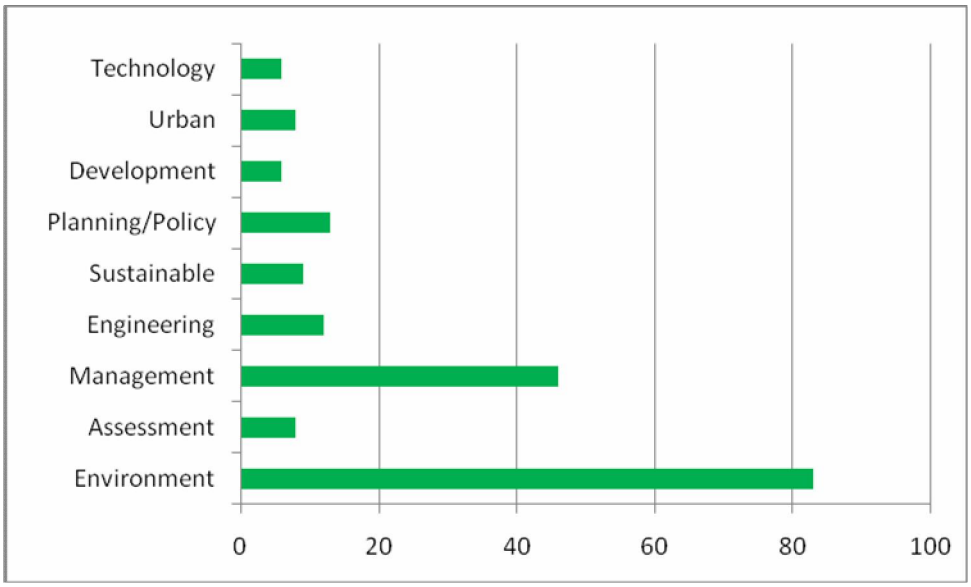

Zdroj: Fischer, T., Jha – Thakur, U., Aschmenann, R., Belcakova, I.: A Guidebook to Environmental Assessment and Management Related Higher Education in EU Member States

Časť aj analýzy sa venovala aj otázke „na akej fakulte alebo v rámci akej hlavnej disciplíny“ sa takéto programy nachádzajú, čo by mohlo pomôcť študentom pochopiť hlavnú orientáciu súvisiaceho študijného programu. Väčšina z nich bola ponúkaná v rámci inžinierskych fakúlt, potom nasledovali prírodovedne orientované fakulty spolu s fakultami orientovanými na plánovanie a architektúru. Niektoré z nich sa vyskytli aj na fakultách s orientáciou na obchod a manažment a v malej miere aj na matematiku (viď obr.3)

Obr.3. Disciplíny (fakulty), v rámci ktorých sú ponúkané študijné programy súvisiace s environmentálnym posudzovaním a manažmentom

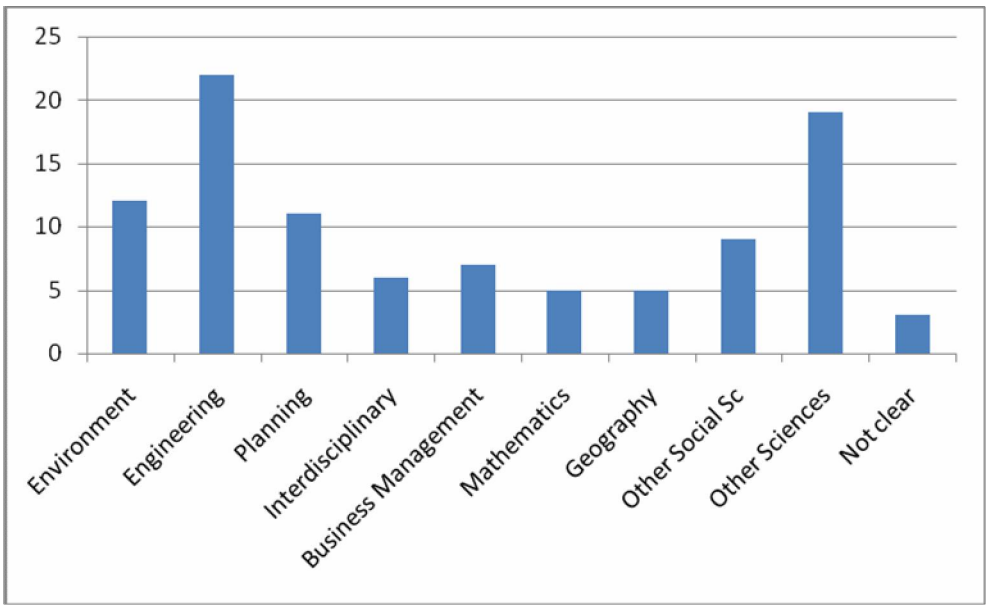

Zdroj: Fischer, T., Jha – Thakur, U., Aschmenann, R., Belcakova, I.: A Guidebook to Environmental Assessment and Management Related Higher Education in EU Member States

Potenciálni študenti, ktorí nie sú z krajín EÚ sa často zaujímajú o dĺžku trvania študijného programu. Za týmto účelom sa autori analýzy zamerali na informácie o dĺžke študijného programu.

V krajinách EÚ môžeme nájsť študijné programy dvojročné, jednoročné a programy, ktoré nie sú striktne limitované na dva roky a ani na jeden rok.

Ako vyplýva z obr. č 4, Veľká Británia, Írsko, Holandsko, Rakúsko a Bulharsko ponúkajú hlavne jednoročné študijné programy a Taliansko, Nemecko, Francúzsko a Škandinávia prefereujú dvojročné trvanie.

Obr.4: Trvanie študijných programov v oblasti environmentálneho posudzovania a manažmentu v Európe

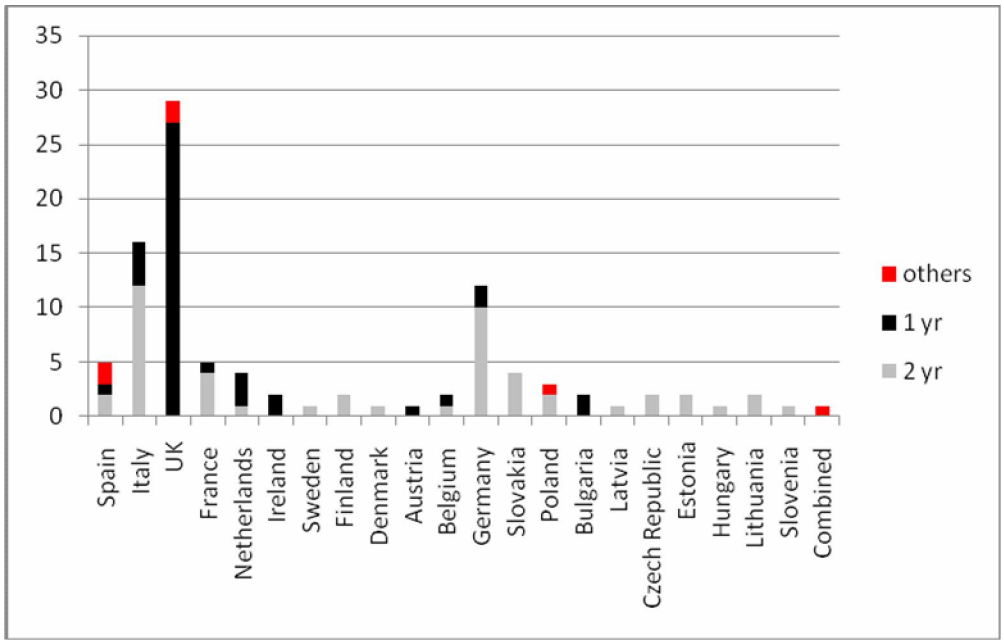

Zdroj: Fischer, T., Jha – Thakur, U., Aschmenann, R., Belcakova, I.: A Guidebook to Environmental Assessment and Management Related Higher Education in EU Member States

3. Závery analýz

Záverom je potrebné podotknúť, že v priebehu kompletizácie štrukturovaných dotazníkov nebolo vždy možné získať dostatočné informácie v jednotlivých vyššie uvedených kategóriách. Ďalšou limitáciou bola absencia web stránky danej univerzity v angličtine.

Všetky zozbierané informácie boli analyzované kvalitatívne aj kvantitatívne pomocou internetového prehľadu a priameho dotazovania sa kontaktných osôb na jednotlivých univerzitách EÚ.

Literatúra:

Fischer TB; Jha-Thakur U; Belcakova I; Aschemann R; (2010), *A Guidebook to Environmental Assessment and Management Related Higher Education in EU Member States, manuscript*

PENTA-Promotion of European Education on Environmental Assessment for

Third Country Audience (2007), available at www.penta-eu.net

T_{wo}EA-M-Enhancing Attractiveness of Environmental Assessment and Management Higher Education, (2009), available at http://www.twoeam-eu.net/

Roberts G; (2007), The Bologna Process: an update, *News Update, The Higher Education Academy*, Centre for Education in the Built Environment, issue 16.